

Program usprawniania i wspomagania rozwoju psychoruchowego uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych metodą stymulacji audio – psycho – lingwistycznej A. Tomatisa

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki (Dz. U. z 2002 r. nr 56, poz. 506).

WSTĘP

Specjalny Ośrodek Szkolno- Wychowawczy w Krośnie jest placówką kształcąca dzieci i młodzież w wieku od 3 do 25 lat upośledzoną umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym na etapie szkoły podstawowej, gimnazjum, zasadniczej szkoły zawodowej, szkoły przysposabiającej do pracy i uzupełniającego liceum ogólnokształcącego. Prowadzi też zajęcia rewalidacyjno - wychowawcze dla uczniów upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim, a także zajęcia z zakresu wczesnego wspomagania rozwoju dziecka. W tutejszym Ośrodku jest 160 uczniów, w tym ok. 50 z niepełnosprawnością sprzężoną. Upośledzenie umysłowe często współwystępuje z różnymi zaburzeniami rozwojowymi takimi jak: autyzm, porażenie mózgowe, niedowidzenie, niedosłyszenie. Dużą grupę uczniów naszego Ośrodka stanowią też dzieci i młodzież, u których upośledzenie umysłowe współwystępuje z licznymi deficytami rozwojowymi, zaburzeniami zachowania, a także zaburzeniami psychicznymi. Stąd też, nasi uczniowie są już objęci zajęciami z zakresu rewalidacji indywidualnej i uczestniczą w różnych specjalistycznych terapiach takich jak: zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze, zajęcia korekcyjno – kompensacyjne, zajęcia logopedyczne, terapia pedagogiczna, terapia artystyczna, gimnastyka korekcyjno – kompensacyjna, terapia integracji sensorycznej. Pomimo to, mając na uwadze różnorodność zaburzeń rozwojowych u uczniów, nadal odczuwamy pewien niedostatek w zakresie dostępnych im terapii specjalistycznych. Pogłębiając wiedzę merytoryczną w tym temacie, doskonaląc swój metodyczny warsztat pracy, pozyskałyśmy informacje dotyczące metody A. Tomatisa powszechnie stosowanej w krajach Zachodniej Europy i niektórych ośrodkach w Polsce. Jak wynika z różnych źródeł metoda ta, z uwagi na fakt, że nie ogranicza się do konkretnych zaburzonych funkcji lecz globalnie stymuluje centralny układ nerwowy, byłaby niezwykle przydatna i skuteczna w pracy terapeutycznej z naszymi uczniami.

Napływały również do naszej Placówki sygnały z Miejskiej Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Krośnie o tym, iż według jej obserwacji, wciąż wzrasta liczba dzieci z zaburzeniami kwalifikującymi je do terapii metodą

A. Tomatisa. Równocześnie otrzymywaliśmy ze strony rodziców sygnały o potrzebie wprowadzenia w naszym ośrodku takiej formy zajęć.

W związku z tym złożyliśmy do Ministerstwa Edukacji Narodowej projekt w ramach konkursu zamkniętego nr 2/POKL/3.3.4/09 pn. „*Słuchać by słyszeć - słyszeć by słuchać*”. Projekt uzyskał pozytywną ocenę i został zaakceptowany do realizacji. Dzięki temu pozyskaliśmy środki na realizację działań innowacyjnych ujętych w poniższym programie.

Dla potwierdzenia zasadności wprowadzenia dodatkowych zajęć stymulacji audio-psycho-lingwistycznej, wśród rodziców i wychowawców klas przeprowadzona została ankieta, diagnozująca różnorodność i ilość występowania zaburzeń u naszych uczniów. Po przeanalizowaniu jej wyników stwierdzono, iż zarówno wychowawcy klas (71%) , jak i rodzice (92%) dostrzegają dużą potrzebę wprowadzenia zajęć edukacyjno-terapeutycznych metodą A. Tomatisa. Zaobserwowali oni, że u zdecydowanej większości uczniów (79%) występuje po trzy i więcej zaburzeń w sferze psychoruchowej.

Reasumując, realizacja poniższych założeń programowych pozwoli na zminimalizowanie zaburzeń uwagi i lateralizacji słuchowej. W konsekwencji wpłynie na ogólną poprawę wyników nauczania i zachowania, podniesie ich samoocenę, a poprzez to stworzy optymalnie możliwości do odnalezienia swojego miejsca w społeczeństwie.

CEL OGÓLNY PROGRAMU:

Usprawnianie i wspomaganie rozwoju psychoruchowego uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych metodą stymulacji audio – psycho – lingwistycznej A. Tomatisa.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

- zwiększanie sprawności komunikowania się
- zwiększanie możliwości poznawczych
- zwiększanie koncentracji uwagi
- wykształcenie prawidłowej lateralizacji słuchowej
- wzmacnianie sprawności uczenia się i zapamiętywania
- nabycie umiejętności radzenia sobie z emocjami i stresem
- usprawnianie koordynacji ruchowej
- podnoszenie poziomu motywacji do nauki

DOBÓR TREŚCI I UKŁADU MATERIAŁU:

Trening słuchowy, zwany też metodą stymulacji audio- psycho – lingwistycznej polega na słuchaniu dźwięków poprzez urządzenie zwane

„elektronicznym uchem”, które jest idealnym modelem ludzkiego ucha. „Ćwiczy” ono ucho w taki sposób, aby mogło pracować bez zakłóceń. Ćwiczenia te stymulują centralny system nerwowy, a w szczególności korę mózgową, która stanowi centrum procesów myślenia. Stymulacja ucha odbywa się poprzez dźwięki o określonej, zróżnicowanej częstotliwości.

Trening składa się z sesji słuchania oraz pracy z głosem poprzedzonych testem, który pozwala dostosować program sesji do indywidualnych potrzeb ucznia.

Poziom krzywych (krzywa przewodnictwa powietrznego i krzywa przewodnictwa kostnego) wyznaczony na podstawie testu, warunkuje dobór odpowiedniej muzyki zarówno do poszczególnych sesji jak i etapów terapii.

W zależności od uzyskanych wyników diagnozy – testu uwagi i lateralizacji słuchowej oraz testu selektywności - będą dobierane odpowiednie treści programowe.

Stanowiąc je będzie zestaw płyt ze specjalistyczną muzyką: filtrowaną, niefiltrowaną, zagęszczoną, z pasmami o niskich częstotliwościach (stymulacja przedsionka), pasmami częstotliwości charakterystycznymi dla mowy itp.

Do zdiagnozowanych w pierwszym, tzw. sensorycznym obszarze funkcjonowania ucznia (problemy z motoryką dużą, małą, równowagą, koordynacją wzrokowo – słuchowo - ruchową; nadwrażliwością lub niedowrażliwością zmysłową, napięciem mięśniowym) dobrana będzie odpowiednia stymulacja słuchowa, z wykorzystaniem głównie muzyki niefiltrowanej oraz muzyki z pasmami o niskich częstotliwościach.

Stwierdzone u ucznia zaburzenia w obszarze drugim - mowy i komunikacji (problemy z mówieniem, nadawaniem i odbieraniem komunikatów werbalnych i pozawerbalnych, zaburzenia koncentracji uwagi, jak i problemy z wyrażaniem myśli i emocji) będą redukowane przy pomocy muzyki niefiltrowanej, filtrowanej (w zakresie do 6000 Hz), zagęszczonej i z „pasmami mowy”.

Zdiagnozowane u ucznia zaburzenia w obszarze trzecim, tzw. kreatywności i wyobraźni (wykorzystaniem możliwości uczenia się i zapamiętywania, integracją wszystkich trzech obszarów) będą korygowane przez dobór muzyki filtrowanej o wysokich pasmach częstotliwości (do 9000Hz).

W zależności od intensywności i rozległości zaburzeń występujących w wymienionych obszarach, poszczególnym uczniom dobierana będzie terapia indywidualna lub grupowa. Występowanie nieprawidłowości w dwóch lub trzech obszarach będzie kwalifikować ucznia do terapii indywidualnej, zarówno w pierwszym, jak i każdym następnym etapie. W przypadku nieprawidłowości występujących tylko w jednym obszarze, uczeń będzie zakwalifikowany do terapii grupowej.

Specjalistyczne zajęcia edukacyjno-terapeutyczne oparte na rzetelnej diagnozie oraz adekwatnie dobranych treściach programowych z pewnością pozwolą na podniesienie poziomu uwagi i lateralizacji słuchowej. W konsekwencji przyczynią się do obniżenia stopnia ich zaburzeń rozwojowych.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Na podstawie zgromadzonej dokumentacji dotyczącej dziecka (orzeczenia, opinie, informacje specjalistów, ankiety, wywiady, dokumentacja specjalistyczna, informacje pozyskane od rodziców, itp.) przeprowadzona będzie rekrutacja do terapii MT.

Celem określenia poziomu uwagi i lateralizacji słuchowej u poszczególnych uczniów będzie przeprowadzona za pomocą audiometru szczegółowa diagnoza przewodnictwa kostnego i powietrznego.

Do zrealizowania celów edukacyjno-terapeutycznych podczas zajęć stymulacji audio-psycho-lingwistycznej, czyli uzyskania tzw. efektu Tomatisa najlepszym środkiem będzie:

- przetwarzanie dobranej muzyki przez urządzenie zwane „elektronicznym uchem”; które dzięki odpowiednio założonym parametrom (bramkowanie, precesja, filtrowanie) pozwoli na mikrogimnastykę mięśni ucha, a tym samym stymulację odpowiednich ośrodków w mózgu,
- wykorzystywanie bardzo dobrej jakości muzyki w przekazie analogowym,
- powodowanie efektu „ściągnięcia” – obniżanie poziomu natężenia dźwięku w uchu lewym - w celu wykształcenia prawidłowej lateralizacji słuchowej (prawouszności),
- praca z mikrofonem w sesjach aktywnych pozwoli na pobudzanie u uczniów ośrodków mowy w mózgu, przyczyni się do rozwoju ich kompetencji językowej,
- filtrowanie - odbieranych za pośrednictwem słuchawek - dźwięków o wysokich częstotliwościach, wyzwoli ukryty często potencjał, a w konsekwencji poprawi procesy zapamiętywania i koncentracji uwagi.

Istotnym elementem służącym realizacji założonych celów programowych będzie również odpowiedni i niezmienny układ zajęć. Utworzone na bazie analizy wyników testów grupy lub uczestnicy w formie indywidualnej, będą poddawani stymulacji słuchowej przez 60 sesji.

Po ich zakończeniu zostaną przeprowadzone testy kontrolne lateralizacji i uwagi słuchowej w celu monitorowania zmian w przebiegu krzywych słuchowych.

Na ich podstawie zostanie ułożony indywidualny program do II etapu terapii (30 sesji). Następnie powtórnie przeprowadzone zostaną testy kontrolne, wskazujące czy krzywe uwagi słuchowej zbliżyły się na tyle do przebiegu idealnych krzywych, że kolejne etapy oddziaływania terapeutyczno-edukacyjnego nie są już konieczne. W przeciwnym razie – gdy przebieg krzywych słuchowych ucznia istotnie nie zmieni się - terapia musi być kontynuowana podczas kolejnych sesji.

PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW

Oczekujemy, że w wyniku przeprowadzonych zajęć edukacyjno-terapeutycznych MT u uczniów **obniży się poziom zaburzeń uwagi i lateralizacji słuchowej**, a w konsekwencji – w grupie poddanej terapii nastąpi:

- zwiększenie sprawności komunikowania się 70 %
- poprawa dojrzałości społecznej 60%,
- poprawa uwagi i lateralizacji słuchowej 50%
- większa aktywność i zainteresowanie pracą na lekcjach 70%
- lepsza koncentracja i mniejsza męczliwość 50%
- mniej nieadekwatnych reakcji emocjonalnych 50%
- większa pewność siebie i otwarcie na kontakt z innymi 80%
- nabycie umiejętności radzenia sobie ze stresem 40%
- wzmocnienie sprawności uczenia się i zapamiętywania 30 %

PROPOZYCJE OCENIANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

Oceniania postępów uczniów podczas terapii audio-psycho-lingwistycznej będziemy dokonywać na podstawie analizy i porównywania przebiegu krzywych przewodnictwa słuchowego kostnego i powietrznego.

Badanie uczniów testem uwagi i lateralizacji słuchowej przed rozpoczęciem zajęć oraz po każdym etapie stymulacji, pozwoli na dokładne obserwowanie zmian w funkcjonowaniu psychoruchowym każdego z nich. Uzyskiwane wyniki diagnoz będą regularnie prezentowane rodzicom uczniów.

Drugim istotnym narzędziem oceniania osiągnięć uczniów będą cyklicznie przeprowadzane wywiady z rodzicami, które pozwolą w sposób całościowy ocenić uzyskiwane rezultaty.

Ponadto należy podkreślić, że interpretacji testu uwagi i lateralizacji słuchowej będziemy dokonywać w oparciu o poniższe obszary:

Obszar I – błędy w tym obszarze świadczą o problemach integracji sensorycznej na poziomie przedsionkowym, problemy związane z koordynacją, lateralizacją i integracją- poczuciem swojego ciała.

Obszar II – błędy lokalizacji w obszarze II świadczą o niepewności, powątpiewaniu w swoje możliwości, braku poczucia bezpieczeństwa, braku zaufania co do przyszłości. W takim przypadku możemy napotkać na brak płynności i jasności wypowiedzi, zaburzenia koncentracji uwagi, głównie ze względu na napięcia wewnętrzne.

Obszar III – jeśli błędy występują w krzywej przewodnictwa kostnego i dotyczy to tylko jednej częstotliwości, świadczy to o braku wykorzystania własnego potencjału oraz o zwiększonej podatności na zmęczenie.

Dodatkową motywacją dla ucznia do uczestniczenia w dalszej terapii będzie zauważanie i premiowanie jego wysiłku oraz twórczej pracy, poprzez wzmocnienia pozytywne.

EWALUACJA PROGRAMU

Przez cały okres trwania programu przedmiotem ewaluacji będą:

- 1) grupowe i indywidualne programy zajęć - wprowadzane do nich zmiany zależne będą od czynników takich jak: indywidualne wyniki testu uwagi i lateralizacji słuchowej, testu selektywności, indywidualnej reakcji ucznia na zaproponowane treści programowe, wyników badania postępów ucznia, analizie wywiadów i ankiet przeprowadzonych wśród nauczycieli lub rodziców uczniów uczestniczących w zajęciach,
- 2) ilość planowanych etapów zajęć edukacyjno – terapeutycznych w zależności od wyników testów kontrolnych i obserwacji zachowań ucznia przez nauczycieli prowadzących zajęcia,
- 3) treści i założenia programu innowacyjnego, na podstawie badań przeprowadzonych wśród rodziców i nauczycieli, z wykorzystaniem ich obserwacji i sugestii.

Reasumując, źródłem informacji o programie będą wszyscy jego odbiorcy i realizatorzy: nauczyciele, uczniowie i rodzice. Cenne będą zarówno formułowane przez nich opinie o programie, jego skuteczności, użyteczności i atrakcyjności, jak i fakty przejawiające się w osiągnięciach uczniów, czynionych przez nich postępach.